

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

92. An possit Pontifex aliquos privatos reddere inhabiles ad contrahendum
matrimonium? Ex part. 8. tract. 1. resol. 60.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

ita ut hæc possit varias condiciones in contractu requirere, sine quibus nõ subsistat, nec censetur legitimus, vel etiam materia legitima. Ex quibus patet, si licet inter hoc Sacramentum, & Baptismum, & quod non sequatur Ecclesiam non possit irritare matrimonium, nõ quod non possit inualidum reddere Baptismum.

11. Ad secundum argumentum, videlicet, matrimonium clandestinum est validum de iure naturæ: ergo Ecclesia non potest illud irritare, quia nequit ius naturæ mutare. Ad hoc enim responderetur, matrimonium clandestinum esse validum de iure naturæ, quando consensus est legitimus, & non irritatus per Ecclesiam, quia tamen modò est irritatus, id nõ valet tale matrimonium, in quo casu Ecclesia mutatur ius naturæ remotè, & materialiter, non proximè, & formaliter, vt modò dicebamus.

12. Non desinat tamen hic animaduertere, quod Ecclesia potest impedimenta matrimonij dirimentia vtroque modo constituere, non solum scilicet indirectè inhabilitando personas, sed etiam directè, & immediate annullando ipsum contractum. Ita docent Henriquez lib. 11. cap. 5. n. 3. & Suárez 3. part. tom. 3. disp. 22. sect. 6. & Sanchez lib. 3. disp. 4. num. 4. Nec re ipsa dissentit Sotus 4. dist. 26. quest. unica, Paludanus quest. 4. art. 3. Adrianus in 4. quest. 1. de matrimon. dum docent, Ecclesiam posse constituere impedimenta dirimentia matrimonij, reddendo materiam inhabilem, non autem variando essentialia matrimonij, præsupposita materia idonea; quod ad modum lupercii explicatum rectè assertum est. Sunt tamen alij nonnulli, qui videntur sentire, Ecclesiam tantum primo modo constituere posse matrimonij impedimenta: è quibus à Sanchez loco cit. num. 3. referuntur Palatius dist. 28. disp. 3. & Petrus Ledefina quest. 45. art. 3. alijque nonnulli.

13. Probatur assertio. Tum quia ipse etiam in se contractus magis quodammodo, quam ipsi contraheutes subiciuntur potestati eius Reipublicæ, ad quam pertinet, seu in qua peragitur. Tum quia Ecclesia re ipsa etiam ita irritauit alios contractus; puta professionem factam ante annum Nõuitiatûs, vel sexdecim annos expletos, vt patet ex Concilio Tridentino sess. 25. de Regularibus, cap. 16. itemque simoniacam benedictionem conuentionem, cap. cum olim. & cap. quæstium, de rerum permutatione. Tum quia sine consuetudine Reipublicæ ciuilibus ita potest irritare contractus merè ciuiles, impediendo scilicet, ne consensuum contrahentium sufficiat ad transferendum dominium, sine certis conditionibus. Denique vetus est Concilium Tridentinum sess. 24. c. 1. de reform. matr. re ipsa nunc irritasse vtroque modo matrimonia clandestina, quandoquidem non solum personas ad sic contrahendum inhabiles reddit, sed insuper adiungit: Etiammodi contractus irritos ac nullos esse decernit, proæ eos præsentis decreto irritos facit.

14. Sed si quæras hic obiter, an sit licitum clandestinè contrahere matrimonium, ita vt sit ratum? Respondet, Dominicus Soto in 4. dist. 28. quest. 2. art. 2. ob certas causas licere docet. Prima, si ali qua persona videlicet virgo iam plena nubilis annis, & quæ vigesimum quintum annum excessit, detinetur à tutoribus ne nubat, & interim illius bona paterna consumuntur: aut si præuideat, quod minus sibi conueniens persona nuptiæ est tradenda. Secunda, si quis ex aliqua repentina causa, vt ex subito vulnere valet sibi mortem instare, & cum muliere cum qua dissolutè vixit, contrahit matrimonium, vt liberi, quos ex ea suscipit, sint legitimi. Tertia, si videt, quod aliter instantem mortem euadere non possit, vt deprehensus in stupro, nisi nubat: tunc licet, & valide contrahere potest. Ita Sotus, quem sequitur Opatovius de Sacram. tract. de matrimon. disp. 2. quest. 12. num. 113.

Sed sacram Congregationem sentio contrarium respondisse, & de hac questione ego alibi.

Alibi in Resol. & §§. not. præterita.

RESOL. XCII.

An possit Pontifex aliquos priuatos reddere inhabiles ad contrahendum matrimonium? Ex part. 8. tract. 1. Resol. 60.

§. 1. Respondet, Pontificem ex iusta causa posse etiam priuato, ac particulari impedimento dirimente constituto, aliquos priuatos reddere inhabiles, ne inter se matrimonium possint contrahere, puta, ob causam vitandæ magnæ perturbationis Reipublicæ, aut grauium discordiarum, vt post Ostiensem, Ioannem Andr. Ancharanum, Felinum, itemque Paludanum 4. dist. 32. q. 1. art. 1. Antonijnum 3. p. art. 1. c. 16. docent supplementum Nauarr. lib. 4. tit. de matrim. contra interd. edit. 2. consil. 1. & Sanchez lib. 7. disp. 1. n. 7. qui referunt ad à Pontifice re ipsa factum, licet olim dubitauerit Nauarrus lib. 4. consil. 24. de sponsal. edit. 1. & consil. 1. tit. de matrim. contra interd. edit. 2. Ratio est, quia non est maior ratio totius Ecclesiæ, quam aliquarum particularium personarum. Et probabile est, ob grauitatem delicti, posse Pontificem aliquem etiam perpetuò inhabilem reddere ad matrimonium, vt cum quibusdam Canonistis docet etiam Sanchez ibid. num. 8.

2. Sed non deseram hic apponere verba Bossij tract. de contract. matrim. cap. 11. n. 32. & 33. vbi sic ait: An autem Pontifex possit interdicare, & prohibere alicui ad tempus, puta ad annum, ne contrahat cum tali certa persona, & si secus fiat, sit nullum. Nauarr. lib. 4. consil. 1. de sponsal. consil. 24. in 1. edit. & consil. 1. tit. de matrim. contracto contra interd. Ecclesiæ, in 2. edit. Respondet, Papam ex iusta causa, puta ad impedienda peccata, quæ inde possunt provenire, (vt puta si filius iuuenis nobilissimæ familiæ vellet inuito patre, cum vilissima muliere contrahere) posse tali iuueni ad tempus (vt interim medijs suasionibus, vel orationibus iuuenis, si fieri potest, induceretur ad deponendam prauum propositum) interdicare, ne cum tali muliere contrahat inuito patre, & etiam Parocho, & Episcopo iuuenis, aut femine interdicare, & prohibere ne tali matrimonio assistant, vel alij Sacerdoti licentiam assistendi concedant: sed ait, quod huiusmodi impedimentum ex prædicta prohibitione proveniens, esset quidem impediens, sed non dirimens, & nullo modo expedire, vt Summus Pont. suo interdicto particulari personas alias habiles ad contrahendum matrimonium inhabiles reddat; ita, vt contractum sit nullum, neque huiusmodi rei extare in Ecclesiâ exemplum. Quod idem tenuit Henriquez lib. 11. c. 2. num. 1. in textu, & comment. lit. C, & eiusdem sententiæ videtur esse Bellarminus ad can. 1. sess. 24. de reform. matrimon. in addit. n. 6.

At Sanchez lib. 7. de matrim. in disp. 1. num. 7. ad id allegans Ostiensem, Cardinalem, & alios, assertit, quod sicut Papa ex iusta causa potest reddere inhabiles ad matrimonium omnes personas certi generis, v. g. consanguineos vsque ad quartum gradum, ita licitè potest reddere inhabiles personas priuatas ex graui causa (qualis videtur allegata) id postulante, cum ex parte potestatis Papæ non sit maior ratio vnius, quam alterius; & de facto huiusmodi potestate vsum fuisse Summum Pontificem, ait Additionator ad Nauarr. d. consil. 1. de matrim. con. interd. Eccl. contra. vbi ita habet: Adactendum tamen temporibus nostris Papam ex causa, prædictæ consimili, inhabilitasse quandam Illustrissimam personam ad contrahendum cum quadam muliere. Itemque,

Sup. hoc in tom. 2. tr. 6. lege doctrinam Resol. 70. per totam, & aliarum eius annoq. primæ penult. & vic. & signanter ad medium §. 1. vers. Imo idem dicendum est.

ANNAE
OMNIA
TO. III. IV. V
E. III

Et quendam alium, qui, vt eluderet sponsalia de futuro, ad quibus his mouebatur, tentabat cum alia contrahere matrimonium de presenti: timebantur autem in vtroque casu non leuia scandalajmò Sanchez d. disp. 1. n. 8. asserit Papam in pœnam alicuius grauis scelerati posse reddere aliquam personam perpetuò inhabilem ad matrimonium, quæ aliàs iure naturæ habilis sit; idque confirmat autoritate Calderini, & Alexandri de Næuo. De quo tamen potest dubitari; maximè, si matrimonium tali personæ esset necessarium. Et hæc omnia docet Auertla de Sacramento Matrimonij, quæst. 9. sect. 4. cui adde Coninck de Sacramento. disp. 30. dub. 1. num. 9. & Petrez de Matrimon. disp. 21. sect. 3. num. 8.

RESOL. XCIII.

An Pontifex sine iusta causa irritando aliqua matrimonia, sint inualida? Ex part. 8. tr. 1. Ref. 61.

§. 1. **R**espondeo, requirit iustam causam ad hoc, vt Pontifex impedimenta matrimonij dirimentia constituat; qua non existente, probabile est, matrimonium contra eisdem prohibitionem initum valere, vt ex communiori, post Hostiensem in summa, tit. de matrimonio contracto contra interd. Eccles. n. 3. Henricum cap. fin. n. eodem tit. & cap. quanto, n. 8. de consuetud. Ledesma 2. part. quæst. 53. art. 4. & alios quosdam docet Sanchez lib. 7. disp. 1. n. 6. et si contrarium dixerint Veracucius 1. part. art. 46. & Vega tom. 2. cap. 34. dubitante etiam Hostiensis cap. sua fraternitas, sub finem, de sponsa duorum. Ratio est, quia cum matrimonium sit aliquo iuris naturalis, & diuini, non potest Pontifex illud pro libitu interdiceret, nec eius contrahendi ius adimere.

2. Nec obstat dicere quòd multa potest peccando efficere Pontifex, cum tamen factum teneat. Secundo, quia cum olim potuerit dirimere matrimonium intra septimum consanguinitatis gradum contractum, vt constat ex cap. ad sedem 35. quæst. 5. donec gradus restricti sunt. cap. non debet, de consang. & affin. ita hodie poterit in vterioribus gradibus matrimonium initum dissoluere.

3. Non obstat hæc: nam respondeo, fatendo Pontificem dispensando in iis, quæ sunt & iure humano absque causa, peccare, aut validam esse dispensationem. Secus autem est, dum interdicit matrimonium in gradibus iure naturæ concessis, non existente iusta causa. Et olim dum Ecclesia interdixit matrimonium vsque ad septimum consanguinitatis gradum, iustam interdicens causam habuit: at post, successu temporis experientia docuit expedire gradus restringere, vt dicitur cap. non debet, de consanguinit. & affinit. & ita ibi restricti sunt. Postea autem Pontifex etiam modò plures gradus prohibere; si iudicaretur adesse nouam causam plures interdicens. Id enim non posse iuste, nec validè, circa iustam causam, affirmamus. Et ita præter Doctores citatos, nostram sententiam tenet Tannerus tom. 4. disp. 8. quæst. 4. dub. 1. num. 11.

RESOL. XCIV.

An Pontifex habeat potestatem soluendi matrimonium ratum, sed nondum consummatum?

Et an etiam in dicto casu possit dispensare ob communem pacem, altero ex contrahentibus inuito?

Et an non sit de iure diuino, nec naturali vinculum, seu separationis prohibitio talis matrimonij rati, & non consummati?

Et an Episcopus possit dispensare in matrimonio rato?

Et an Episcopus possit dispensare in matrimonio rato?

Et notatur aliquem euelum ad Pontificatum ante matrimonium consummatum, posse dispensare in matrimonio rato.

Et quid in tali casu dicendum est, si matrimonium sit consummatum? Ex part. 8. tract. 1. Refol. 62.

§. 1. **S**uppono, communiter Doctores asserere matrimonium consummatum baptizatorum non posse ab Ecclesia, nec à Pontifice dissolui; quia ex vna parte est indissolubile iure diuino, & naturali, & ex altera neque in Ecclesia, neque in Pontifice agnoscitur peculiaris aliqua facultas ad id concessa, absque qua nequit dissoluere, quod iure diuino, & naturali est indissolubile.

2. Hoc supposito circa præfens dubium negatiuam sententiam tenet Sotus disp. 31. quæst. unica, §. 3. tertio modo dici potest. Paludanus disp. 27. quæst. 3. art. 3. Sotus quæst. 1. art. 4. §. hinc tamen non obstantibus. Victoria de matrimonio, n. 281 Petrus Ledesma quæst. 67. de matrimonio, art. 2. dub. 1. concl. 2. & plures alij citati à Sanchez lib. 2. disp. 14. num. 1.

3. Probatur primo, quia matrimonium ratum est indissolubile, vt patet ex definitione matrimonij supra allata; ergo nequit per Pontificem dissolui. Secundo probatur, quia aliàs posset Pontifex in matrimonio consummato dispensare, quia solum differt accidentaliter à matrimonio rato. Tertio probatur, quia aliàs posset dispensare Episcopus in matrimonio rato, quia hoc non inuenitur ei prohibitum, & quidquid potest Papa in toto Orbe, potest Episcopus in suo Episcopatu. Vltimo probatur, quia aliàs posset matrimonium ratum cum vna contractum dissolui per matrimonium cum alia consummatum: patet, quia primum matrimonium est solubile, & secundum, minimè. Et ita hanc sententiam præter Doctores citatos tenet Basilius Pontius de matrimonio. lib. 9. cap. 3. Couarruias 4. Decret. p. 2. cap. 7. §. 4. n. 14. & alij, quos citat & sequitur ex Societate Iesv Mæratius de matrimonio. disp. 6. sect. 7.

4. Sed contrariam sententiam tenendam esse existimo, quam teneat Sanchez lib. 2. disp. 14. Lessius lib. 2. cap. 40. dub. 19. Henricus lib. 11. cap. 8. n. 11. & alij plures penes ipsos. Probatur hæc sententia primo, ex facto Pontificum præter relatos ab Antonino supra Nauar. loco cit. refert Paulum III. & Pium IV. ter vel quater ex eius consilio dispensasse, vt quædam matrimonia omnino clandestina, nondum consummata soluerentur in remedium animarum alioquin probabiliter periturarum, Gregorius XIII. dicitur vno die cum vndecim dispensasse, refert Henriquez lib. 1. cap. 8. num. 11. in commentario littera F, atqui non est vllò modo verisimile Pontifices in re tanti momenti errare, cum eorum error grauius Ecclesie noceret. nam non solum esset in facto, sed redundaret in doctrinam Ecclesie perniciosa, quia suo facto implicite docent post matrimonium ratum coniuges posse à se inuicem separari sine iniuria, & sine graui irreuerentia erga Sacramentum.

5. Confirmatur; eorum error esset circa vnum ex præcipuis capitibus Religionis nostræ, qui sanè esset intolerabilis.

6. Dices, errorem tantum esse speculatiuum, in quo excusantur, eò quòd sequantur probabilem variorum Doctorem sententiam. Respondetur, id non satisfacere, cum etiam error speculatiuus in doctrina morum, vel ex facto, ex quo sequeretur error in doctrina morum & præsertim in Sacramentis, esset perniciosissimus Ecclesie. Vnde dicendum Pontificem in hoc non solum excusari propter Doctorem autoritatem, sed potius ex eo quòd adhibito maturo examine id fecerit, confirmati Doctorem sententiam.

7. Confirma

Sup. hoc in Ref. seq.

Sup. eodem in hoc §. in Refol. non præterit & gnanter in eius §. Nec obstat. Et sup. contento in hoc vers. Tertio infra in Ref. 98. & leg. cam per totam, & alia Refol. & §. eius annotationum.